

Zahraniční periodika

Josef Unger

Mittelalter – Moyen Age – Medioevo – Temp medieval. Zeitschrift des Schweizerischen Burgenvereins 22. Jahrgang 2017/1–4, 176 stran. ISSN 1420-6994.

Z obsahu: Jakob Obrecht – Christoph Rösch: Die Ausgrabungen auf der Unteren Burg in Küssnacht SZ (s. 1–52). Celkové zpracování výsledků výzkumu z roku 2014. Po georadarovém proměření plochy, na níž se ukázala struktura obklopující centrální budovu, následoval záchranný výzkum, který se musel provést během šesti týdnů systémem šesti řezů (S) a patnácti ploch (F) tak, aby poskytl informace o situaci západně od centrální budovy. Vedle nálezů svědčících o přítomnosti člověka již v pravěku a době římské, se podařilo objevit časně středověkou zemnici ze 7. stol. a jámy, z nichž jedna obsahovala zrní datovatelné metodou C¹⁴ do 8./9. stol. Na přelomu 12. a 13. stol. bylo na místě postaveno opevněné sídlo obklopené příkopem a zděnou hradbou. Jako podklad zdí byly použity valouny do průměru 20 cm, kladené do základové rýhy bez malty často tak, že větší valouny byly situovány na obvodu. Pozoruhodný je jeden profil (P10) se čtyřmi vrstvami valounů, které byly prokládány vrstvičkami hlíny s drobnými kameny a uhlíky. Jednalo se o podklad pro zeď širokou asi 1,5 m. Podobné, nebo spíše totožné, valounové zajištění základů zdíva je známo z výzkumu kostela na zaniklé vsi Narvice u Pohořelic (Unger J. a kol.: Pohořelice – Klášterka, Praha 1980) i dalších lokalit. Před nedávnem bylo zjištěno také u románského kostela ve Starých Hvězdlicích (Janiš D. – Vácha Z. – Vrla R.: K nejstarším stavebním dějinám a typologii románského kostela Všech svatých ve Starých Hvězdlicích (okres Vyškov), *Archaeologia historica* 40/2, 2015, 810). Takové vrstvy valounů byly opatřeny proti vztlínání vody, protože valouny mají menší nasákavost než kámen lomový. Nalezený archeologický materiál je podrobně zpracován druhým za autorů a vedle vyhodnocení je připojen i katalog s vyobrazeními. Nejčastějším nálezem jsou zlomky keramiky z doby stavby a existence hradu od přelomu 12. a 13. stol. Pohárové kachle jsou datovány již od druhé poloviny 12. stol. Nálezový soubor obsahuje řadu železných předmětů jako nožů, nůžek, podkov, podkováků, přezek, šipek, zámků a také mince z 13. až 19. stol., pečetidlo z přelomu 13. a 14. stol. a olovnato-cínové plomby. Pozoruhodný je nález kostěné zdobené tyčinky se zahrocenými konci dlouhé 13 cm, interpretované jako předmět sloužící v tkalcovství (Webgerät, angl. pin-beater). Může se také jednat o tyčinku k vřetenu, na kterou se navlékal přeslen. Rýhování pak mělo za úkol zabraňovat sklouznutí vláknů.

Druhé číslo ročníku je věnováno 90. výročí existence švýcarského „Burgenvereinu“.

Anette JeanRichard u. A.: Die archäologische Prospektion „Morgarten 2015“ (s. 87–142). Podrobná zpráva o dokumentovaném detektorovém průzkumu bojiště, na němž v listopadu roku 1315 utrpělo vojsko vévody Leopolda Habsburského porážku od Švýcarů. Na zpracování nalezených

předmětů se podíleli odborníci, kteří je zařadili do širších souvislostí. Mezi nálezy zaujme například zlatá hlavice jehlice z 6./7. stol. Vedle toho byly získány předměty z pozdního středověku (polovina 13. až 1500). Některé z nich, jako dýky, část ostruhy, podkovy a šipky, mohou souviset s bitvou, ale není to úplně přesvědčivé. Celá řada nálezů je pak z novověku a svědčí o přítomnosti armády, kupců i zemědělců. Celkové vyhodnocení svědčí o tom, že lokalizace a průběh bitvy zůstávají i nadále v „temnotě“ a svědčí o úskalích průzkumu bojišť. Cenný je katalog nálezů s kvalitními vyobrazeními.

Flavio Zappa – Giulia Pedrazzi: Scandürasca (Lavertezzo TI) – Un enigma ancora irrisolto (s. 145–152). Zpráva o dokumentaci a zjišťovacím výzkumu alpského sídliště v nv. 750 m. Dvanáct budov, jejichž pozůstatky byly dokumentovány, sloužilo jako stáje a obydlí. V okolí jsou patrné terasy na nichž se pěstovalo obilí. Sídliště zaniklo v 19. stol.

Dieter Barz: Die Küche(n) und der Backofen der Burgruine Schlössel bei Klingenstein D aus dem 11. Jahrhundert (s. 153–160). K počtu osmdesátých narozenin Wenera Mayera publikoval autor výsledky výzkumu dvou kuchyní z hradu postaveného kolem 1030/40. Po dvojím zpusnutí staršího sídla, byl na místě v poslední třetině 11. stol. postaven kamenný hrad s lázní, který v první polovině 12. stol. zanikl. Ze starší kuchyně, datované do druhé třetiny 11. stol., zůstal jen zbytek základu otevřeného ohniště. Po drastickém zničení, byla v poslední třetině 11. stol. postavena na ploše 40 m² nová kuchyně rozdělená na dvě části. Západní část sloužila jako skladiště potravin a ve východní části byl na ploše 1 x 1 m postaven základ pro otevřené ohniště. Vedle budovy byla zřízena kamenná pec na obdélníkovém půdorysu zapuštěná do země. K článku jsou připojeny zobrazení půdorysů dalších šesti analogických kuchyní.

Mittelalter – Moyen Age – Medioevo – Temp medieval. Zeitschrift des Schweizerischen Burgenvereins 23. Jahrgang 2018/1–4, 208 stran. ISSN 1420-6994.

Z obsahu: Michael Schmaedecke: Die Ruine Pfeffingen, Pfeffingen BL. Vorbericht zu den bei der Sanierung 2013 bis 2017 gewonnenen neuen Erkenntnissen (s. 4–54). Podrobná zpráva o úpravách zříceniny hradu jehož počátky spadají do 11.–13. stol. V souvislosti s úpravami probíhal pečlivě dokumentovaný výzkum. Po velikém zemětřesení roku 1356, byla v letech 1380 až 1390 postavena velká čtyřpodlažní obytná věž vysoká 22 m, jejíž nepravidelný půdorys se přizpůsobil terénu. Datování vychází z dendrochronologie zbytků dřevného lešení dochovaných ve zdivu. Ve spodní části je dřevo datované do roku 1385 a v horní části do roku 1390. Menší počet archeologických nálezů (šipky, šachová figura ze slonoviny), může svědčit o menším důrazu na archeologickou dokumentaci.

Peter Niederhäuser: Die Lanzburg als Fürstensitz (s. 61–74). Proměny hradu, který se ze sídla hraběcího rodu Lenzburgů a Kyburgů proměnil v majetek Habsburgů. Nejstarší dochovanou částí je reprezentativní obytná věž z doby kolem roku 1100 k níž byly připojovány další a další budovy tak až vznikl rozsáhlý obvodově zastavěný areál. Na předchozí článek navazuje Reto Bucher: Ein archäologischer Streifzug durch das hoch- und spätmittelalterliche Lenzburg (s. 75–91). Dokumentace výzkumů na třech místech historického jádra města. Zachyceny vrstvy preurbálního osídlení před rokem 1375 i mladšího, hradbami opevněného, města. K důležitým objevům patří dobře dochovaná kruhová mísirna malty o průměru 3,2 m. Katalog s vyobrazením nálezů z 12. až 15. stol. již patří ke standardům publikace. Také další příspěvek Cecilie Gut – Peter Frey: Rathausgasse 7 und 9. Zwei Alzstadtliegenschaften im Herzen der Stadt Lenzburg (s. 92–102) souvisí s problematikou města Lenzburgu. Popsány a dokumentovány jsou dřevěné konstrukce budov včetně krovů z konce 15. stol.

Třetí číslo ročníku je věnováno šlechtickému rodu Zähringů, známých zakladatelů měst, církevních správců a stavitelů hradů. Bertram Jenisch: Aktuelle Ausgrabungsbefunde zur

Geschichte der Zähringer aus Neuenburg am Rhein (s. 119–127). Předběžná zpráva o výzkumech v historickém jádru města. Zachyceno osídlení z doby před rokem 1200 a parcelace od 13. stol. Dokumentována byla situace kde za příkopem a hradbou na vnitřní straně byl nasypán val. Claudia Moddelmog – Andreas Motschi: Die Zähringer in Zürich (s. 135–142). Souhrn poznatků o vývoji města. Kresebná rekonstrukce věžového domu datovaného dendrochronologicky do roku 1156. Peter Jezler: Das Reiterrelief am Züricher Grossmünster – Ausdruck der zähringischer Herrschaftsfestigung (s. 143–150). Zařazení jezdeckého reliéfu zhotoveného z podnětu zähringiského vévody Bertolda IV. (1125–1186) do evropského kontextu.

Lukas Högl: Fussbodenheizungen auf zwei Bündner Burgen – und damit zusammenhängende bauliche Aspekte der Burg Belfort (s. 169–187). Na dvou hradech (Belfort a Ober-Ruchenberg) z počátku 13. stol. byl v letech 2002 až 2009 proveden důkladný stavebně historický průzkum. Kanály ve zdivu jižního traktu hradu Belfort, postaveného v letech 1229–33, byly rozdílně interpretovány jako podpodlažní vytápění, nebo jako odvodnění podlahy. Kanály byly zjištěny také v obytné věži hradu Ober-Ruchenberg z počátku 13. stol. Kanály jsou interpretovány jako součást vytápění teplým vzduchem. Autor uvádí další příklady tohoto způsobu vytápění navazujícího na antické tradice. Nejedná se však o přímé vytápění místností teplým vzduchem, ale o podpodlažní vytápění, které autor kresebně vyjádřil na titulní stránce třetího čísla. Detailní sledování konstrukcí zdiva, které by mohlo objevit podobný způsob vytápění i na českých a moravských hradech, by si jistě zasloužilo pozornost.

Stefanie Steiner-Osmitz: Der Plantaturm im Kloster St. Johann in Müstair (Val Müstair GR) (s. 188–204). Celkové vyhodnocení výzkumných prací souvisejících se zabezpečením objektu zapsaného mezi světovými památkami UNESCO. K nejstarší fázi patří jen několik situací souvisejících s klášteřem založeným Karlem Velkým podle dendrodat kolem roku 775. Čtyřpodlažní věž „Plantaturm“ má při síle zdiva 1,7 m vnější rozměry 12 x 13 m a byla postavena po ničujícím požáru churským biskupem Hartpertem mezi léty 958 až 960. Se stavbou souvisejí i tři kruhové mísirny malty. Ve zdivu se podařilo identifikovat sedm vodorovných obvodových kotevních trámů položených tak, aby zpevňovaly stabilitu zdiva. Zdivem procházela také záchodová šachta od třetího do prvního podlaží. Roku 1035 byla zde zřízena biskupská rezidence a na přelomu 12. a 13. stol. velká sálová přístavba jako sídlo biskupa a proboštů (kanovníků?). Ve 14. stol. zde bylo sídlo představené kláštera, které roku 1499 zničil požár. V druhém nadzemním podlaží byl obnoven dřevem vybavený dormitář a refektář. Po důkladné restauraci slouží objekt věže dnes jako klášterní muzeum.